

ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ НЕСТЕРЕНКО,*Харківський національний університет внутрішніх справ;* <https://orcid.org/0000-0001-5892-9435>

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Обґрунтовано актуальність і своєчасність систематизації суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони України. Визначено й охарактеризовано систему цих суб'єктів на підставі узагальнення та аналізу чинного законодавства у сфері національної безпеки й оборони. Звернено увагу на певні недоліки та надано пропозиції щодо їх усунення.

Ключові слова: *система суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони, суб'єкт забезпечення національної безпеки й оборони, національна безпека, оборона, забезпечення, контроль, керівництво.*

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Одним із дискусійних питань юридичної науки і водночас державного управління є визначення суб'єктного складу тих чи інших правових відносин та їх оптимізація. Не є винятком і сфера забезпечення національної безпеки й оборони України. Із внесенням змін до законодавства в цій сфері та здійсненням інституційних реформ система суб'єктів національної безпеки й оборони України потребує уточнення.

Стан дослідження проблеми

Питання національної безпеки й оборони України неодноразово висвітлювалися у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, суб'єктів забезпечення національної системи й оборони досліджували В. О. Антонов [1], О. С. Бодрук [2], О. С. Власюк [3], В. А. Ліпкан [4], О. І. Масензов [5], А. М. Михненко [6], А. Г. Мосейко [7], С. П. Пономарьов [8], К. В. Тарасенко [9], В. І. Ткаченко [10] та інші.

Попри наявність великої кількості досліджень суб'єкти забезпечення національної безпеки й оборони України описувалися, як правило, безсистемно, що обумовлює актуальність їх дослідження з урахуванням змін і доповнень до чинного законодавства з указаних питань.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у визначенні та характеристиці системи суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони України. На підставі сформульованої мети дослідження можна визначити, що завданнями статті є надання характеристики системи суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони

України, а також визначення недоліків у нормативному регулюванні цієї сфери та формулювання пропозицій щодо їх усунення.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що воно є однією з малочисельних спроб у юридичній науці комплексно, із застосуванням сучасних наукових праць і методів наукового пізнання визначити систему суб'єктів забезпечення національної безпеки та оборони України й розкрити зміст та особливості правоохоронної діяльності щодо її забезпечення. У підсумку дослідження дозволило сформулювати нові наукові положення та висновки.

Виклад основного матеріалу

Як слушно підкреслює В. О. Антонов, проблема визначення суб'єктів конституційно-правових відносин має доволі суперечливий характер. Розбіжності в наукових поглядах щодо юридичної природи суб'єктів конституційно-правових відносин, на думку науковця, зводились, як правило, до максимального розширення кола цих суб'єктів. При цьому як вітчизняні, так і зарубіжні вчені намагаються визначити коло суб'єктів шляхом установлення їх вичерпного переліку [1, с. 373]. Проте вважаємо, що вичерпним перелік може бути лише на конкретний момент часу, адже у вирі інституційних реформ з'являються нові органи та структури, трансформуються існуючі, змінюються їх назви тощо.

Так, Законом України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV (втратив чинність) суб'єктами забезпечення національної безпеки були визначені такі (ст. 4): 1) Президент України; 2) Кабінет

Міністрів України; 3) Верховна Рада України; 4) Рада національної безпеки і оборони України; 5) міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; 6) Національний банк України; 7) суди загальної юрисдикції; 8) прокуратура України; 9) Національне антикорупційне бюро України; 10) місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; 11) Збройні сили України; 12) Державна прикордонна служба України; 13) Служба зовнішньої розвідки України; 14) Служба безпеки України; 15) інші військові формування (утворені згідно з чинним законодавством); 16) органи і підрозділи цивільного захисту; 13) громадяни України, об'єднання громадян¹.

Наразі Законом України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII сектор безпеки і оборони визначається як система, що містить у собі органи державної влади, Збройні сили України та інші військові формування, що утворюються відповідно до чинного законодавства України, розвідувальні та правоохоронні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, оборонно-промисловий комплекс, сили цивільного захисту, за діяльністю яких здійснюється демократичний цивільний контроль (цю діяльність націлено на захист національних інтересів держави), а також громадські об'єднання та громадяни, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки. При цьому згідно з положеннями ст. 12 Закону України «Про національну безпеку України» сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: 1) сили безпеки – розвідувальні та правоохоронні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту тощо (ст. 1); 2) сили оборони – Збройні сили України та інші військові формування, що утворюються згідно з чинним законодавством, розвідувальні та правоохоронні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями із забезпечення оборони (ст. 1); 3) оборонно-промисловий комплекс; 4) громадські об'єднання та громадяни, які беруть участь (добровільно) в забезпеченні національної безпеки².

¹ Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення: 13.06.2020). Втратив чинність.

² Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // БД «Зако-

згідно із Законом України «Про національну безпеку України» (ч. 2 ст. 12) сектор безпеки і оборони охоплює: 1) Міністерство оборони України; 2) Збройні Сили України; 3) Державну спеціальну службу транспорту; 4) Міністерство внутрішніх справ України; 5) Національну гвардію України; 6) Національну поліцію України; 7) Державну прикордонну службу України; 8) Державну міграційну службу України; 9) Державну службу України з надзвичайних ситуацій; 10) Службу безпеки України; 11) Управління державної охорони України; 12) Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України; 13) апарат Ради національної безпеки і оборони України; 14) розвідувальні органи України; 15) центральний орган виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної військово-промислової політики³.

Як бачимо, порівняно з попередньою редакцією Закону суб'єктний склад суттєво відрізняється. При цьому вважаємо, що нинішній варіант переліку не є вичерпним через відсутність, наприклад, у ньому Президента України (про якого згадується окремо у ст. 13 Закону «Керівництво у сферах національної безпеки й оборони», тобто керівництво у сферах національної безпеки і оборони розглядається поза сектором безпеки і оборони, що вважаємо некоректним), Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, народу України, інститутів громадянського суспільства (хоча громадські об'єднання та громадяни, які беруть участь на добровільних засадах у забезпеченні національної безпеки, виділено як окрему складову сектора безпеки і оборони в ч. 1 ст. 12 Закону, проте до складу цього сектора в ч. 2 цієї статті їх не включено), судових органів тощо.

У зв'язку з цим пропонуємо внести зміни до Закону України «Про Національну безпеку України» (ч. 1 ст. 12), додавши до чотирьох взаємопов'язаних складових сектора безпеки і оборони п'яту – керівництво у сферах національної безпеки й оборони. Наприкінці переліку, що міститься в ч. 2 ст. 12 Закону України «Про Національну безпеку України», вважаємо за необхідне додати: «та інші уповноважені органи», оскільки наявний перелік не є вичерпним.

Охарактеризуємо детальніше основних суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони України. Передусім слід зауважити,

нодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 13.06.2020).

³ Там само.

що відповідно до Конституції України керівництво в досліджуваній сфері покладено на Президента України, який: 1) повинен забезпечувати національну безпеку та державну незалежність; 2) є Верховним головнокомандувачем Збройних сил України та очолює Раду національної безпеки і оборони України; 3) затверджує Стратегію національної безпеки України, Стратегію воєнної безпеки України, доктрини, концепції тощо у сфері національної безпеки та оборони; 4) має і реалізує право законодавчої ініціативи щодо питань національної безпеки й оборони¹ та здійснює інші повноваження.

Із цього приводу В. А. Ліпкан справедливо зауважує, що Президент України, виконуючи свої виключні повноваження у сфері національної безпеки, ухвалює рішення про застосування інших, що не входять до складу Збройних сил України, утворених відповідно до законодавства військових формувань, і концентрація в одній особі права на застосування сили може мати негативні наслідки [11]. Правознавці звертають увагу на можливість та перспективи появи за таких умов «інституту контрасигнування» в Україні, що передбачає узгодження шляхом підписання членами уряду актів Президента України. Воночас С. П. Пономарьов вважає, що адміністративно-правові повноваження Президента України потребують розширення стосовно права його безумовного керівництва всіма військовими формуваннями в умовах агресії з боку іноземної держави та під час усунення наслідків технічних катаклізмів або стихійного лиха [8, с. 38–39], із чим варто погодитися.

Координаційну функцію у сфері національної безпеки та оборони покладено на Раду національної безпеки і оборони України, що координує діяльність органів виконавчої влади, розглядає пропозиції щодо застосування спеціальних економічних, обмежувальних заходів тощо в особливий період, у кризових ситуаціях і за умов воєнного чи надзвичайного стану, коли є загроза національній безпеці України.

Рада національної безпеки і оборони України виконує низку важливих функцій:

1) вносить Президенту України пропозиції щодо реалізації засад зовнішньої та внутрішньої політики у сфері національної безпеки та оборони;

2) координує та здійснює контроль за діяльністю органів виконавчої влади у цій сфері в мирний час, в умовах воєнного чи надзви-

чайного стану та під час кризових ситуацій, що становлять загрозу національній безпеці².

К. В. Тарасенко з цього приводу пише, що Раду національної безпеки і оборони України слід наділити ширшими повноваженнями щодо контролю та нагляду за іншими суб'єктами системи національної безпеки й оборони, оскільки це єдиний орган, наділений компетенцією виключно у цій сфері, що дозволило б уникнути дублювання в діяльності інших органів із забезпечення національної безпеки та оборони [9, с. 618–619].

Наступним суб'єктом забезпечення національної безпеки й оборони України слід визнати Верховну Раду України, яка законодавчо регулює питання національної безпеки й оборони. О. І. Масензов слушно узагальнює, що тенденцією сьогодення є трансформація оборонно-безпекової парламентської компетенції, а система конституційних повноважень парламенту у сфері національної безпеки й оборони характеризується детальним регулюванням його функцій та повноважень, розширенням компетенції за рахунок суттєвого збільшення контрольних повноважень стосовно виконавчої влади та щодо забезпечення внутрішньої національної безпеки [5, с. 36].

Кабінет Міністрів України також виконує важливу роль у сфері національної безпеки й оборони – визначає потреби у витратах, забезпечує виконання Державного бюджету України із фінансування в передбаченому обсязі заходів у цій сфері, організовує розроблення та виконання відповідних державних програм, у межах визначеної компетенції забезпечує державний суверенітет, реалізацію зовнішньої та внутрішньої політики, виконання законодавства України у досліджуваній сфері³ тощо.

Міністерство оборони України формує та реалізує політику держави з питань національної безпеки у воєнній та оборонній сферах, військовому будівництві в особливий період та в мирний час, організовує заходи оборонного планування, визначає у сфері оборони засади воєнної, військово-технічної та військової кадрової політики, координує діяльність

² Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр> (дата звернення: 13.06.2020).

³ Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-ХІІ // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12> (дата звернення: 13.06.2020).

¹ Там само.

державних органів та місцевого самоврядування у підготовці до оборони держави й забезпечує підготовку, мобілізаційну та бойову готовність, функціонування і боєздатність Збройних Сил України¹. У підпорядкуванні Міністерства оборони України перебувають Збройні сили України та Державна спеціальна служба транспорту.

У свою чергу, Збройні сили України обороняють Україну, захищають її суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність, забезпечують стримування і відсіч збройної агресії проти держави, охороняють повітряний простір держави й підводний простір у межах територіального моря в Україні й у передбачених законодавством випадках беруть участь у заходах із боротьби з тероризмом². Об'єднаний оперативний штаб Збройних сил України управляє міжвідомчими та міжвидовими угрупованнями сил (військ).

Поряд зі Збройними силами України в підпорядкуванні Міністерства оборони України перебуває й згадана вище Державна спеціальна служба транспорту, яка, будучи спеціалізованим військовим формуванням, також входить до складу Міністерства оборони України та забезпечує стійке функціонування транспорту в особливий період і мирний час. Зокрема, завданням Державної спеціальної служби транспорту є технічне прикриття, відбудова та встановлення загороджень на об'єктах національної транспортної системи³.

Міністерство внутрішніх справ України як суб'єкт забезпечення національної безпеки та оборони формує та реалізує політику держави щодо: 1) забезпечення охорони інтересів суспільства та держави, прав і свобод людини, підтримання правопорядку та громадської безпеки, протидії злочинності та надання поліцейських послуг; 2) захисту державного кордону й охорони суверенних прав; 3) цивільного захисту територій та населення від надзвичайних ситуацій, їх ліквідації та запобігання виникненню, діяльності аварійно-рятувальних служб і гідрометеорологічної діяльнос-

ті; 4) протидії нелегальній міграції, реєстрації біженців тощо⁴.

У свою чергу, Національна поліція України в досліджуваній сфері правовідносин покликана забезпечувати громадську безпеку та правопорядок, охорону інтересів суспільства й держави, прав і свобод людини, протидіяти злочинності та надавати визначені законом послуги⁵, а Національна гвардія України, будучи військовими формуванням з правоохоронними функціями, призначається для виконання завдань щодо захисту й охорони від злочинних та інших протиправних посягань на життя, права, свободи і законні інтереси громадян, суспільства і держави; забезпечує громадську безпеку та охороняє громадський порядок, взаємодіє з іншими суб'єктами національної безпеки й оборони в контексті забезпечення безпеки держави, захисту державного кордону, припинення діяльності незаконних воєнізованих чи збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій тощо⁶. У мирний час Національна гвардія України виконує правоохоронні функції, а з введенням воєнного стану приводиться в готовність до виконання завдань в умовах правового режиму воєнного стану згідно з положеннями Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII⁷.

Не менш важливим суб'єктом у системі забезпечення національної безпеки й оборони України є Державна прикордонна служба України, покликана реалізовувати політику держави у сфері безпеки державного кордону та охорони суверенних прав у виключній (морській) економічній зоні України. Зокрема, вона охороняє державний кордон на суші та у водоймах – морі, річках, озерах тощо – для забезпечення додержання режиму державного кордону та недопущення незаконної зміни

⁴ Там само.

⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 13.06.2020).

⁶ Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18> (дата звернення: 13.06.2020).

⁷ Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 13.06.2020).

¹ Там само.

² Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12> (дата звернення: 13.06.2020).

³ Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 13.06.2020).

лінії його проходження, здійснює прикордонний контроль і пропуск через державний кордон¹ та виконує інші передбачені чинним законодавством України завдання.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій як один із суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони реалізовує політику держави у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гідрометеорологічної діяльності, проведення аварійно-рятувальних робіт та роботи рятувальних служб² тощо.

Державна міграційна служба України бере участь у забезпеченні національної безпеки й оборони України, реалізуючи політику держави з питань міграції, громадянства, реєстрації біженців, протидії нелегальній міграції тощо³.

Особливу увагу в контексті дослідження системи суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони України слід приділити Службі безпеки України, що забезпечує державну безпеку шляхом: 1) контррозвідувального захисту конституційного ладу, державного суверенітету, територіальної цілісності, кібербезпеки, об'єктів критичної інфраструктури тощо; 2) протидії розвідувально-підривної діяльності проти України; 3) боротьби з тероризмом; 4) охорони державної таємниці⁴.

Також як суб'єкти забезпечення національної безпеки і оборони України до формування та реалізації політики держави з відповідних питань залучаються розвідувальні органи, що є державними органами або їх структурни-

ми підрозділами, уповноваженими здійснювати розвідувальну діяльність для захисту національних інтересів України від зовнішніх загроз⁵. Так, Управління державної охорони України в досліджуваній сфері покликане здійснювати державну охорону органів влади, забезпечувати безпеку посадових осіб та охорону визначених законодавством об'єктів⁶, а Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України забезпечує формування та реалізацію політики держави з кіберзахисту державних інформаційних ресурсів, критичної інформаційної інфраструктури, технічного та криптографічного захисту інформації, телекомунікацій і радіочастотного ресурсу України, функціонування та розвиток державної системи урядового зв'язку, національної системи конфіденційного зв'язку тощо⁷.

Також зауважимо, що і громадяни є невід'ємним суб'єктом у системі забезпечення національної безпеки й оборони, передусім учасниками здійснення цивільного контролю через громадські об'єднання, депутатів місцевих рад, особисті звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та органів державної влади в передбаченому нормами чинного законодавства порядку⁸ тощо.

Висновки

Підсумовуючи вищевикладене, пропонуємо уявити систему суб'єктів забезпечення національної безпеки й оборони України таким чином:

- 1) керуюча підсистема (Президент України);
- 2) керована підсистема:
 - сили безпеки (розвідувальні та правоохоронні органи, сили цивільного захисту, державні органи спеціального призначення, наділені правоохоронними функціями, та інші органи);
 - сили оборони (Збройні Сили України та інші утворені відповідно до чинного законодавства військові формування, розвідувальні та правоохоронні органи й органи спеціального

⁵ Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 13.06.2020).

⁶ Там само.

⁷ Там само.

⁸ Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 13.06.2020).

¹ Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (дата звернення: 13.06.2020).

² Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-p> (дата звернення: 13.06.2020).

³ Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 13.06.2020).

⁴ Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 13.06.2020).

призначення, наділені правоохоронними функціями);

- оборонно-промисловий комплекс;
- громадяни та громадські об'єднання;

3) допоміжні ланки системи (судові органи, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, міжнародні інституції тощо).

Запропоновано внести зміни до Закону України «Про Національну безпеку України»

(ч. 1 ст. 12), додавши до чотирьох взаємопов'язаних складових сектора безпеки й оборони п'яту – керівництво у сферах національної безпеки й оборони. Наприкінці переліку, що міститься у ч. 2 ст. 12 Закону України «Про Національну безпеку України», вважаємо доречним додати фразу «та інші уповноважені органи», оскільки наявний перелік не є вичерпним.

Список бібліографічних посилань

1. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія. Київ : Талком, 2017. 576 с.
2. Бодрук О. С., Гончаренко О. М., Лисицин Е. М., Горелов М. А. Національна безпека України: історія і сучасність : монографія. Київ : ІСЕМВ, 1993. 268 с.
3. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : вибрані наук. пр. Київ : НІСД, 2016. 528 с.
4. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посіб. Київ : КНТ, 2009. 576 с.
5. Масензов О. І. Система конституційних повноважень Верховної Ради України у сфері забезпечення національної безпеки та оборони. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2012. Вип. 3–4. С. 31–36.
6. Публічне управління та національна безпека : монографія / А. М. Михненко, Н. М. Грущинська, Ю. В. Нестеряк та ін. ; за ред. А. М. Михненка і Н. М. Грущинської. Київ : НАУ, 2019. 340 с.
7. Мосейко А. Г. Національна безпека України як об'єкт публічного адміністрування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. № 2 (86). С. 42–52.
8. Пономарьов С. П. Адміністративно-правові повноваження Президента України як суб'єкта забезпечення національної безпеки й оборони. *Право.ua*. 2017. № 3. С. 34–40.
9. Тарасенко К. В. Місце Ради національної безпеки і оборони України в системі органів, що забезпечують національну безпеку і оборону в Україні. *Форум права*. 2009. № 3. С. 610–620. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2009_3_96.pdf (дата звернення: 13.06.2020).
10. Ткаченко В. І., Смірнов Є. Б., Астахов О. О. Шляхи формування системи забезпечення національної безпеки. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2015. Вип. 2 (43). С. 3–8.
11. Ліпкан В. А. Адміністративно-правове регулювання національної безпеки України : монографія. Київ : ТЕКСТ, 2008. 440 с.

Надійшла до редколегії 18.06.2020

НЕСТЕРЕНКО А. В. СИСТЕМА СУБ'ЄКТОВ ОБЕСПЕЧЕННЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ УКРАИНЫ

Обоснованы актуальность и своевременность систематизации субъектов обеспечения национальной безопасности и обороны Украины. Определена и охарактеризована система таких субъектов на основании обобщения и анализа действующего законодательства в сфере национальной безопасности и обороны. Обращено внимание на определенные недостатки, даны предложения по их устранению.

Ключевые слова: система субъектов обеспечения национальной безопасности и обороны, субъект обеспечения национальной безопасности и обороны, национальная безопасность, оборона, обеспечение, контроль, руководство.

NESTERENKO A. V. SYSTEM OF SUBJECTS FOR ENSURING NATIONAL SECURITY AND DEFENSE OF UKRAINE

The author of the article substantiates the relevance and timeliness of the systematization of the subjects of national security and defense of Ukraine.

On the basis of generalization and analysis of the current legislation in the field of national security and defense, the author has defined the system of subjects of national security and defense of Ukraine as follows:

- 1) management subsystem (the President of Ukraine);
- 2) controlled subsystem: security forces – law enforcement and intelligence agencies, state agencies of special purpose with law enforcement functions, civil defence forces and other agencies; Defense Forces – the Armed Forces of Ukraine, as well as other military formations,

law enforcement and intelligence agencies, special purpose agencies with law enforcement functions formed in accordance with the laws of Ukraine; defense-industrial complex; citizens and public associations;

3) auxiliary parts of the system (Verkhovna Rada of Ukraine, Cabinet of Ministers of Ukraine, judicial agencies, international institutions).

It has been offered to amend Part 1 of the Art. 12 of the Law of Ukraine “On National Security of Ukraine”, supplementing the four interconnected components of the security and defense sector with a fifth one – leadership in the field of national security and defense. At the end of the list contained in Part 2 of the Art. 12 of the Law of Ukraine “On National Security of Ukraine”, we consider it necessary to add the phrase “and other authorized agencies”, since the existing list of agencies that are part of the security and defense sector is not exhaustive.

The main subjects of national security and defense of Ukraine have been characterized.

Key words: *system of subject for ensuring the national security and defense, a subject for ensuring the national security and defense, national security, defense, guaranteeing, control, leadership.*